

Stanovisko Rady mládeže Slovenska k Návrhu cieľov Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania

Všeobecné hodnotenie

Rada mládeže Slovenska oceňuje vytvorenie „Návrhu cieľov Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania“ (ďalej „Návrh“). Ide o ambiciózny a progresívny dokument, ktorý v prípade zavedenia do praxe jednoznačne zlepší slovenské školstvo. S jeho hlavnými myšlienkami a hodnotami – zameranie na potreby žiaka, individuálny prístup, či dôraz na kritické myslenie na rozdiel od pasívneho prijímania informácií – sa jednoznačne stotožňujeme. Oceňujeme taktiež snahu konzultovať dokument už v procese jeho tvorby.

Hlavná pripomienka

V súčasnom znení textu „Návrhu“ nie sú vyvážené jeho ciele s bližšie rozpracovanými odporúčaniami. Dokument vychádza z deviatich základných východísk (s.2 „Návrhu“). Takmer polovica z nich však ďalej v texte nedostáva taký priestor, aký by si zaslúžili.

Sú to konkrétne:

„Systém vzdelávania má byť taký, aby

- súčasťou učenia sa každého jednotlivca bolo aj formovanie systému hodnôt a postojov, ktoré vychádzajú z princípov demokratického spoločenského poriadku a základných práv a slobôd,
- formálne vzdelávanie bolo významnou, nie však jedinou podporovanou formou zmysluplného učenia sa, lebo človek sa učí aj prostredníctvom neformálneho vzdelávania a informálnym učením sa,
- boli vzdelávacie programy neustále zdokonaľované a inovované na základe funkčných mechanizmov spätnej väzby a jej vyhodnocovania,
- podporoval participáciu a kooperáciu všetkých aktérov vo vzdelávaní, vrátane detí a žiakov.“

Nižšie navrhnuté zmeny sa snažia rozpracovať citované ciele, a preto sú plne v súlade so zámerom a duchom „Návrhu“.

Návrhy na zmeny a doplnenie textu „Návrhu“

I. Doplnenie sekcie „Cieľ RŠ-1-6“ (s.7)

Medzi druhým a tretím odstavcom (pred pasážou začínajúcou „V procese sebahodnotenia...“ doplniť nasledujúci odstavec:

„Kľúčovú úlohu pri sebahodnotení školy hrá spätná väzba od žiakov a študentov. Školy aktívne vyhľadávajú a vyhodnocujú názory svojich žiakov a študentov na rôzne otázky týkajúce sa vzdelávacieho procesu a chodu školy s cieľom získať informácie pre proces sebahodnotenia. Spätnú väzbu od študentov (získavanú pomocou dotazníkov alebo priamo diskusiou vedenia školy so zástupcami študentov)

považujeme za jeden z hlavných indikátorov kvality poskytovaného vzdelávania. Názory študentov by preto mali byť pevnou súčasťou hodnotenia kvality učiteľov.“

II. Rozšírenie sekcie „Cieľ RŠ-1-14“ (s.12)

Nové znenie sekcie:

Cieľ RŠ-1-14: Štát podporuje nielen formálne vzdelávanie a výchovu (vrátane domáceho vzdelávania), ale aj rozvoj neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa a zabezpečuje podmienky na uznávanie vedomostí a zručností nadobudnutých rôznym spôsobom.

Škola stratila vzdelávací monopol. Rozvinulo sa množstvo alternatívnych vzdelávacích kanálov, vzniklo široké spektrum inštitúcií neformálneho vzdelávania a žiaci majú aj mimo školy veľa príležitostí na informálne učenie sa. Bolo by preto chybou aj naďalej sústreďovať všetku pozornosť iba na školský systém.

Štát by mal nielen poznať a rešpektovať, ale aj aktívne podporovať (legislatívne, finančne, inštitucionálne) bohatosť vzdelávacieho prostredia, rôzne vzdelávacie cesty, ktoré prispievajú k nárastu vzdelanosti detí, mládeže a dospelých a vytvoriť spôsob uznávania kompetencií a zručností získaných aj inou cestou ako len vzdelávaním v škole.

V praxi to znamená, že štát by mal podporovať účasť rôznorodých aktérov na procese vzdelávania. Sú to napríklad mimovládne organizácie, občianske iniciatívy a neformálne zoskupenia žiakov a študentov. Títo aktéri by (po dohode s relevantnými inštitúciami) mali mať možnosť pôsobiť v školskom prostredí a dopĺňať ho. Školy by mali byť otvorené snahe vlastných študentov združovať sa a vyvíjať aktivity, ktoré považujú za zmysluplné – a tiež by mali na tieto aktivity podporovať. Cieľom je vytvoriť pestrú a zaujímavú vzdelávaciu ponuku, ktorá môže pružne reagovať na potreby a preferencie žiakov a študentov.

Okrem toho štát podporuje činnosť mládežníckych organizácií tak, aby bola ich ponuka dostupná vo všetkých oblastiach Slovenska. Všetci žiaci a študenti by mali mať možnosť podieľať sa na aktivitách mládežníckych organizácií, ktoré pomáhajú osvojiť si pozitívny vzťah k svojmu prostrediu a okoliu a učia zručnosti, ktoré formálne vzdelávanie pestuje len v obmedzenej miere. Prítomnosť mládežníckych organizácií zároveň predstavuje pre zapojených mladých ľudí možnosť podieľať sa v úlohe dobrovoľníka na samotnej tvorbe a organizácii aktivít, čo predstavuje ďalšiu dôležitú dimenziu vzdelávania, ktorú formálne školské prostredie nedokáže rozvíjať.

III. Pridať novú sekciu „Cieľ RŠ-1-15“

Znenie sekcie:

Cieľ RŠ-1-15: Občianska výchova sa vo vzdelávacom systéme posunie od pasívneho prijímania informácií k aktívnej výchove k participácii. Cieľom je podporenie účasti žiakov a študentov na politickom živote spoločnosti a formovanie systému hodnôt a postojov, ktoré vychádzajú z princípov

demokratického spoločenského poriadku, tolerancie a rešpektu k základným právam a slobodám.

Výchova k občianstvu by vo vzdelávacom systéme mala poskytnúť oveľa viac než len samotnú teóriu. Mala by poskytnúť mladým ľuďom také zručnosti a schopnosti, aby sa mohli stať sebavedomými účastníkmi demokratických procesov v spoločnosti. To znamená tréning politických zručností, využitie rôznorodých foriem politického aktivizmu, a tiež dôraz na finančnú, mediálnu a online gramotnosť.

Tieto ciele by mali byť dosiahnuté väčšou kooperáciou medzi školami a ďalšími aktérmi vo vzdelávaní, hlavne mládežníckymi organizáciami a združeniami mladých ľudí. Tieto organizácie a platformy poskytujú svojim členom zručnosti a schopnosti budúce neskorší aktívny prístup k svojmu okoliu. Mládežnícke organizácie taktiež podporujú u svojich členov toleranciu a averziu k radikálnym politickým postojom.

Ďalšou dôležitou súčasťou výchovy k občianstvu by malo byť umožnenie študentom zúčastniť sa rozhodovacích procesov vo svojich vlastných školách. Tým sa nielen podporí tlak na zvýšenie kvality škôl, ale zároveň to pomôže vytvoriť participačné návyky, ktoré pretrvávajú aj do neskoršieho veku. Školy by preto mali systematicky sledovať názory svojich študentov a pomôcť im vyjadrovať ich.

IV. Doplniť sekciu „Cieľ RŠ-2-2“ (s. 13)

Prepracovanie tretieho odstavca. Jeho nové znenie:

Cieľom je vytvorenie novej kultúry školy, budovanej kooperujúcim manažmentom a pedagogicko-odborným tímom v spolupráci so študentami. Jednou z úloh všetkých zainteresovaných strán je pestovanie otvorenej komunikácie a rozvíjanie pozitívnej, podporujúcej školskej klímy a rešpektu medzi študentami a pedagogickými, odbornými aj nepedagogickými zamestnancami, s nulovou toleranciou mobbingu, bossingu a nedôstojného správania voči dospelým i deťom.